

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

118. Clitumnus fons: Plin. I. 8. Epist. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

paulum ab imo præacuta, dimensa ad altitudinem fluminis, intervallo pedum duorum inter se iungebat. Hæc cum machinationibus immissa in flumine defixerat, fistulicque adegerat, non sublicæ modo directæ ad perpendicularum, sed prona, ac fastigiata, ut secundum naturam fluminis procumberent. His item contraria duo ad eundem modum iuncta: intervallo pedum quadragenam ab inferiore parte, contra vim atque impetum fluminis conuersa statuebat: hæc utraque bipedalibus trabibus immixtis, quantum eorum rignorum iunctura distabat, binis utrimque fibulis ab extrema parte distinebantur. Quibus disclusis, atque in contrariam partem reuictis, tanta erat operis firmitudo, atque ea rerum natura, ut, quo maior vis aquæ le incitauisset, hæc arctius illigata tenerentur. Hæc directæ materia iniecta contrebantur, ac longurij, craticulæque consternebantur, ac nihilo seculius sublicæ ad inferiorem partem fluminis obliquæ adigebantur, quæ, pro pariete subiectæ, & cum omni opere coniunctæ, vim fluminis exciperent: & alia item supra pontem mediocri spatio; ut si arborum trunci, siue naues, deijcendi operis causa, essent à barbaris missæ, his defensoribus earum rerum vis minueretur, neu ponti nocerent.

F O N S.

Ex Apuleio, in Metam.

Descriptio CXVII.

Namque ibi saxum immani magnitudine procerum, & inaccessa salebritate subricum, medijs de faucibus lapidis, fontes horridos euomebat: qui statim proni foraminis lacinijs editi, perque procliuè delapsi, & angusti canalibus exsecto contacti tramite, proximam conuallem latenter incidebant, dextera, lauaque cotibus cauatibus perferpunt, & longa colla porrecti sæui Dracones, inconniua vigilia luminibus addictis, & in perpetuam lucem populis excubantibus.

CLITVMNVS

fons.

Plinius, lib. 8. epist. 8.

Descriptio CXVIII.

Vidistine aliquando Clitumnum fontem? si nondum: (& puro nondum, alioqui narrafes mihi) vide quem: ego (pænitet tarditatis) proximè vidi.

Modicus collis affurgit, antiqua cupressu, numerosus, & opacus: hunc subter fons exit, & exprimitur pluribus venis, sed imparibus, eluctatusque facit gurgitem, qui lato gremio patescit purus, ac vitreus, ut numerate iactas stirpes, & relucentes calculos possis. Inde, non loci deuexitate, sed ipsa sui copia, & quasi pondere impellitur. Fons adhuc, & iam amplissimum flumen, atque etiam natium patiens, quas obuias quoque, & contrario nisu in aduersa tendentes transmittit, & perfert: adeo validus, ut illa, quæ properat ipse, tanquam per planum solum, remis non adiuuetur.

Iucundum utrumque, per iocum, & ludum fluitantibus, ut flexerint cursum, laborem otio, otium labore variare, ripæ fraxino multa, multa populo vestiuntur: quas amnis perspicuus, velut mersas viridi imagine muniuetur.

Rigor aquæ certauerit niuibis, nec color cedit, adiacet templum prisicum, & religiosum. Stat Clitumnus ipse amictus, indutusque prætexta: præsens numen, atque etiam fatidicum indicant sortes. Sparsa sunt circa sacella complura, totidemque Dei simulachra, sua cuique veneratio, suum nomen: quibusdam verò etiam fontes: nam præter illum, quasi parentem cæterorum, sunt minores capite discreti, sed flumini miscentur, quod ponte transmittitur: is terminus sacri, profanique. In superiore parte nauigare tantum, infra etiam natare concessum: Balineum, Hispellates, quibus illum locum Diuus Augustus dono dedit, publicè præbet, & hospitium: nec desunt villæ, quæ sequuta fluminis amœnitatem margini instunt, in summa nihil erit, ex quo non capias voluptatem.

Nota in Clitumnum fontem.

Vide, quem ego proximè vidi.

Notat sua hypotyposcos τὴν φάλαξ ἰσθμὸν ἑρπετῶν, quæ rem cæterorum absentem, legentium penè subiiciat oculis.

Modicus collis, &c. Fontem in arborum ramis opacatum significat: quod tantoperè Aelianus.

in suis τειπιειν pradicat de Ponto, πωλλή δὲ κατ' αὐτῆς ἡ οὐκ ἐκ τῶν παραπικροδῶν δὲ ἰνδρον, καὶ πῶς ἔληρταμίνων κλάδων τίνετραι. Multa circa fluvium umbra ex assitis arboribus & impendentibus ramis oritur.

Eluctatus. Eluctari videtur fons, cum in ortu argenteos vortices glomeratim bullantes vomit.

Amplissimum flumen. Clitumnus agri Falisci celebris fluvius, de quo Virg. 2. Georg.

Hinc albi Clitumpe greges, &c.

Eius enim aqua pota candidos faciunt boves, ut memorat Plinius, l. 2. c. 103.

Illa qua properat. Qui declivi, inquit, flumine navigant, nulla remigatione indigent: qui adverso fluminis obluctantur aluco, illum egerimè contus, remisq; superant, ita rapido cursu fertur incitatus.

Periocum, ludumq; fluitantibus: amœnandi, ut ait Saluianus, animi causa navigantibus.

Viridi imagine. Praclarè hoc Statius in Tiburtino Manly Vopsici.

— Nemora alta citatis

Incubere vadis, fallax resonat imago

Fvondibus, & longas eadem fugit umbra per vndas.

Arbores igitur velut morsas in lucenti amne, numerari significat, cum re ipsa umbra sensum fallant.

Templum priscum. Clitumni opinor, plena non modo superstitionibus urbes, sed & agri ipsi. Vnde & Plinius in Traiano dixit: lustrare saltus, excutere cubilibus feras, superare immensa montium iuga, & horrentibus scopulis gradum inferre. Inter hæc pia mento adire lucos, & occurfare numinibus: quia ubique etiam, inter hæc solitudines sparsa fana, & simulachra.

Clitumnus amictus, ornatusq; prætexta. Fluviorum statua pro ripis stabant consecrata, & virili quidem specie. Talis Nilus, & Phasis apud geminos Philostratos. Talis hic Clitumnus in super prætextatus ut Patricius: Non accipio de area, aut lapidea prætexta, sed vera. Mox enim antiquorum simulachra vestiebat. Quod ex Tranquillo discere est, c. 22. in Caligula. Quin & prægnantes mulieres molliorem partum sibi pollicebantur, si idolorum vestibus essent amicta. Hoc Terrullianus indicat lib. de anima, c. 39. Omnes, inquit, idololatria obstetrice nascuntur, dum ipsi adhuc vitori infulis apud idola confectis, redimitti, gemina sua demoniorum candidata præsententur.

Faticicum indicant fontes. Plena fontibus, & sortilegiis eo tempore fuit Italia.

Hinc Prænestina, illinc Tirimbis. Hic & Falisca omnes Tiberis authore Tranquillo discutere conatus est, ne sic in annos principis inquirerent. Sed Prænestinarum sortium maiestate ter-vitus desistit c. 63.

Is terminus sacri profanique. Clitumnus nempe sacra prædia & agros a profanis distinguit.

Hispellates. Agri (epinor) Falisci incola. Multa multorum inscripta. De tabulis vortius, luculentum habes Theodoretus testimonium in oratione de Martyribus, de quo alibi dixi.

FONS ÆSTVOSVS.

Plin. epist. 30. lib. 4.

Descriptio CXIX.

A Trali tibi ex patria mea pro munusculo, quæstionem altissima ista eruditione dignam: fons oritur in monte, per saxa decurrit, excipitur cœnatiuncula manu facta: ibi paulum retentus in latium lacum decedit. Huius mira natura: ter in die stas auctibus, ac diminutionibus crescit, decre-scitq; cernitur id palam, & cum summa voluptate deprehenditur: iuxta recumbis, & vesceris, atque etiam ex ipso fonte (nam est frigidissimus) potas: interim ille certis, dimensiq; motibus, vel subtrahitur, vel assurgit; annulum, seu quid aliud ponis, in sicco alluitur, sensum, ac novissime operitur. Detegitur rursus, paulatimq; deseritur: si diutius obferues, utrumque iterum, ac tertio videas: spiritusq; aliquis occultior, os fontis, & fauces modo laxat, modo includit, prout in latas occurrit, aut decessit expulsus; quod in ampullis, cæterisq; generis eiusdem videmus accidere: quibus non hians, nec statim patens exitus est. Nam illa quoque, quanquam prona, & vergentia per quædam obluctantis animæ moras, crebris quasi singulibus sistunt quod effundunt. An quæ Oceano natura, fonti quoque, quaque impellitur ratione, aut resorbetur ille, hæc modicus hic humor vicibus alternis supprimitur, vel egeritur? an, ut flumina, quæ in mare deferuntur, aduer-

Dddd san-